УДК 378.094.314.6

Л. В. Петько,
кандидат педагогічних наук

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЯК ОДНА З УМОВ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті автор розкриває створення цілісної системи виявлення та розвитку талановитих студентів.

Ключові слова: талановиті студенти, розвиток, підготовка проектів, англійська мова.

Постановка проблеми. Не так давно були затверджені Державні освітні стандарти з усіх навчальних предметів, де в кожному було визначено напрямки, яких необхідно дотримуватися, щоб студенти могли засвоїти навчальні дисципліни, втілювати отримані знання у практичній діяльності, збагачувати свій досвід упродовж життя через неперервну освіту.

Формування цілей статті. Знання, уміння та навички, що учні набули під час навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, трансформуються у структуровані набори знань, умінь, навичок (компетентності), які дають можливість майбутньому спеціалісту

Починає працювати механізм залучення студентів до реалізації «трикутника знань» (освіта, наука, інновації).

Під час навчальних занять можна виявити студентів, яких у принципі не задовольняє робота з підручником, їм нецікаво, вони читають спеціальну літературу, шукають відповіді на свої запитання в різних галузях знань. Тому так важливо виявити всіх, хто цікавиться знаннями з різних галузей науки і техніки, допомогти їм втілити в життя їхні плани та надії, якомога повніше розкрити свої здібності [4].

З цією метою в навчальних закладах створюються наукові товариства студентів (НТС). Орієнтовне Положення про НТС [4, с. 7–8] *головним завданням визначає* надання студентові можливість розвинути свій інтелект у самостійній творчій діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей і нахилів (див. додаток *А*).

Успіх дослідницької діяльності прямо залежить від чіткої, ефективної і злагодженої роботи кожного студента, його особистого інтересу та кола захоплень. Тому в роботі навчального закладу велику увагу треба приділити технології формування та функціонування наукових товариств (див. додаток *Б),* виявленню студентів [5, с 33–41], які цікавляться різними галузями науки і техніки, стимулюванню їх до пошуку в науці, житті через наукові студентські товариства [4, с 1–9].

Серед критеріїв і показників сформованості навчально-дослідницької культури особистості виділяють мотивацію дослідження, науковий стиль мислення, технологічну готовність до дослідницької діяльності, творчу активність особистості студента [5, с 33–34].

Мотивація дослідження виявляється у студента через сукупність таких показників, як інтенсивність пізнавальної потреби, усвідомлення цінності дослідження і захопленість дослідженням.

Науковий стиль мислення студента містить такі показники: усвідомлення структурних ланок елементів власних дослідницьких дій, наслідування нормам і вимогам наукового стилю мислення, узагальнення предметного й операційного результатів дослідження.

Технологічна готовність студента до дослідження передбачає володіння понятєвим апаратом, уміннями та навичками використання методів наукового пізнання, дотримання правил наукової організації праці.

Творча активність особистості студента включає рівень самостійності, ініціативності у перетворенні ідей і зв'язків між ними,

ступінь знайомства з історією науки та її сучасними проблемами, екстраверсію наукового спілкування.

Ступінь виявлення перелічених вище показників дає змогу визначити величину кожного із критеріїв, а потім визначити рівень (пропонуємо чотири рівні) сформованості навчально-дослідницької культури студента.

Розроблено критерії і показники навчально-дослідницької культури студентів (див. додаток *В)*.

Метою і завданнями наукового товариства студентів виступають:

— розширення світогляду студентів щодо досягнень вітчизняної та зарубіжної науки;

— виявлення найбільш обдарованих студентів у різних галузях науки та розвиток їхніх творчих здібностей;

— активне залучення студентів до процесу самоосвіти й саморозвитку;

— удосконалення вмінь і навичок самостійної роботи, підвищення рівня знань та ерудиції в тих галузях науки, які цікавлять студентів;

— організація науково-дослідницької діяльності студентів для вдосконалення процесу навчання й профорієнтації.

Виокремлюють такі *основні напрями роботи наукового товариства студентів:*

— залучення до науково-дослідницької діяльності здібних студентів відповідно до їхніх наукових інтересів;

— навчання студентів роботи з науковою літературою, формування культури наукового дослідження;

— знайомство та співпрацю з представниками науки, надання практичної допомоги студентам у здійсненні експериментальної та дослідницької роботи;

— організацію індивідуальних консультацій проміжного та підсумкового контролю під час наукових студентських досліджень;

— залучення наукових працівників до керівництва науковими роботами студентів;

— рецензування студентських наукових робіт під час підготовки їх до участі в конкурсах і конференціях;

— підготовку, організацію та проведення науково-практичних конференцій, турнірів, олімпіад;

— редагування та видання студентських наукових збірників [6].

Студент, що здобув високу оцінку своєї наукової діяльності, отримує додатковий бал з навчального предмета, з яким пов'язана тема його наукової роботи.

З цією метою треба проводити підготовку студентів до написання проектів, що включає в себе методологію підготовки студентів до цього виду наукової роботи: готовність до написання робіт, технологію підготовки проектів, усних доповідей. Викладачем подаються орієнтовна тематика науково-дослідницьких проектів, а також поради фахівців щодо написання проектів з англійської мови за професійним спрямуванням.

В статье автор раскрывает создание целостной системы выявления и развития талантливых студентов.

Ключевые слова: талантливые студенты, развитие, подготовка проектов, английский язык.

The article covers the creation of system for revealing and development gifted students'.

Key words: gifted students, development, preparation of the projects, English.

Література

1. *Петько Л. В.* Навчання англійської мови студентів коледжу: Навч.-метод. посіб. для викладачів коледжів. Перший рік навчання (після 9-го класу) / за ред. В. М. Ніколаєнко. — К. : Логос, 2009. — 238 с

2. *Петько Л. В.* Навчально-методичний комплекс з навчальної дисципліни «Англійська мова» для студентів усіх напрямів підготовки: навч. посіб. для викладачів коледжів. Перший рік навчання (після 9-го класу) / за ред. В. М. Ніколаєнко. — К. : Логос, 2009. — 90 с

3. *Киричук О. В.* Основи педагогіки (опорний конспект лекцій). — К. : ШПК ДСЗУ, 2003. — 60 с

4. МАН: підготовка науково-дослідницьких проектів / упор. М. Голубенко. — К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. — 128 с.

5. *Макотрова Г. В.* Экспертная оценка учебно-исследовательской культуры школьников // Исследовательская работа школьников. — 2008. — № 1. — С. 33–41.

6. www.issl.redu.ru

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовне положення про НТС
Затверджено
наказом начальника коледжу
№____від_____р.

Схвалено Радою НТС
Васильківського авіаційного
коледжу НАУ
Протокол №____від_____р.
Голова НТС

Загальні положення

1. НТС є самостійним формуванням, що об'єднує студентів коледжу здатних до наукового пошуку зацікавлених у підвищенні свого інтелектуального та культурного рівня, які бажають поглибити свої знання як з окремих предметів, так і в царині сучасних наукових знань.

2. Безпосереднє керівництво НТС здійснює заступник начальника коледжу з науково-методичної роботи.

Положення про НТС ухвалюють на загальних зборах членів НТС. Збори — це найвищий орган НТС. Їх проводять на початку навчального року, після того, як будуть вивчені наукові інтереси студентів. На загальних зборах затверджують назву студентського НТС, план його роботи на рік, ухвалюють емблему і девіз.

Загальні збори НТС проводяться двічі на рік, засідання Ради НТС — раз на місяць, заняття в секціях — раз на два тижні. Науково-дослідницька конференція коледжу відбувається раз на рік

Планування роботи НТС

План НТС може містити такі розділи:

1. Засідання Ради НТС.
2. Пізнавально-комунікативна робота з членами НТС.
3. Науково-дослідницька діяльність.
4. Творча діяльність.
5. Організаційні питання: вивчення результатів діагностики, зміст роботи предметних наукових секцій, аналіз участі членів НТС

у предметних олімпіадах, конкурсах, презентаціях, підготовка наукових конференцій.

Науково-дослідницька конференція

Конференцію проводить Рада НТС коледжу з метою:

— розвитку пізнавальних інтересів і творчості студентів, розширення світогляду, набуття навичок самостійної роботи;

— залучення учнів до наукового пошуку, стимулювання активної участі в науково-дослідницькому житті своєї країни;

— професійного самовизначення та ранньої професійної орієнтації.

До участі в конференції допускаються студенти першого, другого, третього курсів, що активно працюють у наукових секціях.

Загальні вимоги до робіт

На конференцію представляють роботи пошукового та дослідницького характеру.

Наукова робота має бути актуальною, мати практичне значення. *Її обов'язкові складові:* поставлене завдання, окреслені шляхи його розв'язання. Робота оформлюється за вимогами, що ставляться до наукових робіт, тобто це: зміст, розділи, титульний аркуш, список використаних джерел. Роботу супроводять тезами та рецензією наукового керівника.

Запис до наукового товариства студентів

Запис до НТС здійснюють на підставі бажання студентів брати участь у науково-дослідницькій роботі, результатів діагностичних досліджень та рекомендацій викладачів-предметників. Студент пише заяву.

Вступивши до НТС, студент працює в одній із секцій, в якій відбуваються не тільки консультації, а й регулярні заняття з розвитку інтелектуального потенціалу та творчих здібностей студентів. Після визначення тематики наукових робіт складається розклад занять і консультацій у секції.

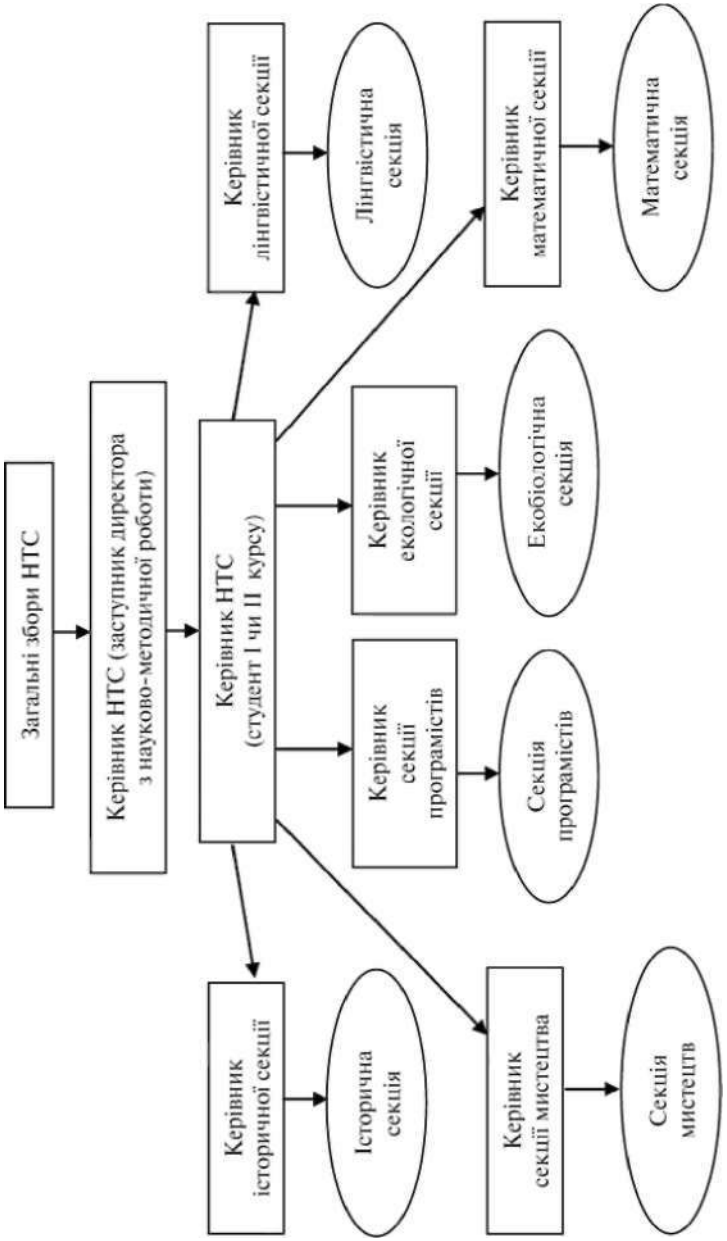

Додаток В

Характеристика критеріїв та показників сформованості навчально-дослідницької культури студентів для експертної оцінки

Критерій та його показники	Рівні	Характеристика
Мотивація дослідження (інтенсивність пізнавальної потреби, усвідомлення цінності дослідження, захопленість дослідженням)	1-й рівень	Студент не займається тривалий час розумовою діяльністю, не читає додаткову літературу, у разі виникнення труднощів шукає допомогу у викладача або однокурсника; дослідженням займається, насамперед, для отримання оцінки, любить вирішувати типові завдання, в експерименті домінує зовнішній ефект
	2-й рівень	Студент займається епізодично протягом тривалого часу розумовою діяльністю, не використовує додаткові джерела; вивчає новий матеріал для практичних цілей, отримання професії, складання іспитів; розуміє значущість дослідження для активного осмислення матеріалу. Навчальні дослідження викликають у нього інтерес нечасто. Студенту подобається вирішувати прості і складні завдання. В експерименті його привертають зовнішній ефект і можливість відповісти на поставлені питання
	3-й рівень	Студент може протягом тривалого часу займатися розумовою діяльністю, залучати додаткові джерела, розуміти значущість нових знань, виявляти інтерес до незвичайних фактів. Він намагається знайти оригінальний варіант вирішення проблеми з допомогою викладача. Під час проведення експерименту він охоче і свідомо спостерігає за явищами та процесами
	4-й рівень	Для студента характерне емоційне ставлення до пізнавальної діяльності, він часто проводить тривалий час, вивчаючи інтелектуальні джерела. Студент виконує дослідження, насамперед, з пізнавальною метою, виявляє бажання залучити експеримент для перевірки гіпотези, намагається знаходити різні шляхи розв'язання проблеми самостійно, виявляє ініціативність

Продовження таблиці

Критерій та його показники	Рівні	Характеристика
Технологічна готовність до дослідження (володіння понятєвим апаратом вивчається питання, що вміння, і навички використання методів наукового пізнання, дотримання правил наукової організації студента)	1-й рівень	Студент дуже слабо володіє поняттєвим апаратом навчального предмета. Під час вивчення навчального матеріалу він тільки з допомогою викладача виділяє основні думки; у розв'язанні завдань немотивовано використовує метод спроб і помилок. Пізнавальна діяльність студента має репродуктивний характер без опори на основи організації навчального труда
	2-й рівень	У студента часто виникають труднощі в розумінні тексту, використовування часів. Під час вивчення нових понять він намагається ілюструвати їх зміст прикладом; в умовах роботи з інформацією зосереджує увагу на окремих її елементах, з великими зусиллями самостійно виокремлює головні напрями роботи; прийоми наукової організації навчального труда, насамперед застосовує у спеціально створеній викладачем ситуації
	3-й рівень	Студент рідко зазнає труднощів у визначенні понять, він формулює визначення через род та видові відмінності; може порівнювати, аналізувати явища, застосовувати різні методи і прийоми мислення; в умовах дослідницької пізнавальної діяльності для нього характерне прагнення до планомірної систематичної роботи, використання рекомендованих викладачем основ наукової організації навчального труда
	4-й рівень	Для студента характерне: кропітка робота з поняттями, виокремлення їх головних структурних елементів (ключові слова), прагнення дати власне формулювання. У навчальному матеріалі студент може виокремити явні і неявні суперечності. Під час вирішення завдань дослідження він може провести аналіз, порівняння, висунути гіпотезу для розроблення засобів їх вирішення. У пошуках сенсу досліджуваного він намагається зрозуміти основні

Продовження таблиці

Критерій та його показники	Рівні	Характеристика
	4-й рівень	ідеї, поєднати їх з іншими, більш загальними. У навчальному дослідженні та інших видах пізнавальної діяльності він охоче використовує основи наукової організації навчального труда, що містяться у різних джерелах
Науковий стиль мислення (усвідомлення структурних ланок елементів власних дослідницьких дій, дотримання наукового стилю мислення, узагальнення предметного та операційного результатів дослідження)	1-й рівень	Науковий стиль мислення найближчого рівня виявляється у студента в однобічності опису, тлумачення, оцінки явища, процесу, теорії. Часто студент орієнтується на зовнішні ознаки того, що вивчає; він може усвідомлювати, що дії, виходячи зі здорового глузду, малопродуктивні, але що і як робити — не знає. Він зазнає труднощі (інтелектуальні, інформаційно-технологічні, особистісні) у використанні наданих викладачем алгоритмів з метою усвідомлення структурних елементів власних пізнавальних дій та узагальнення предметного та операційного результатів пізнання
	2-й рівень	Науковий стиль мислення другого рівня розвитку характеризується фіксованою увагою студентів у пізнавальних об'єктів протилежних властивостей. Але їхній розгляд відбувається без взаємозв'язку, за схемою «або-або». Студент усвідомлює значення принципів наукового стилю мислення. При надаванні алгоритмів для усвідомлення структурних елементів пізнавальних дій, узагальнення результатів пізнавальної діяльності він припускається помилок
	3-й рівень	Студент аналізує протилежні властивості об'єкта за схемою «і те, і це». Протилежності він розглядає як окремі, хоча і притаманні даному об'єкту, сторони. Він додержується норм наукового стилю мислення під керівництвом викладача, з успіхом узагальнює результати пізнавальних дій за представленим алгоритмом

Продовження таблиці

Критерій та його показники	Рівні	Характеристика
	4-й рівень	Під час опису, характеристики явищ студент прагне до синтезу протиріч, вказує на головні властивості, а також використовує нові підходи, знання інших предметів і методів наукового пошуку. Студент самостійно керується принципами наукового стилю мислення як нормою: пояснення (розкриття сутності явищ на основі встановлення причинно-наслідкових зв'язків, функцій, встановлення відмінностей і т. ін.), простоти (реалізація розуміння єдності і різноманіття світу, наприклад, спрощення об'єкта на основі використання моделі), збереження (вираження взаємозв'язку і взаємо-зумовленості явищ), спостережливості (відбиття зв'язку теорії з практикою), відповідності (встановлення зв'язків між попередньою і новою теорією, знаходження засобу переходу від нової теорії до старої, а також до нових технологій). Студент усвідомлює структуру особистісних пізнавальних дій, а також з успіхом узагальнює предметні та операціональні результати пізнавальної діяльності, у тому числі навчального дослідження
Творча активність особистості (рівень самостійності й ініціативності у перетворенні ідей і зв'язків між ними, ступінь знайомства з історією науки та її сучасними проблемами, екстраверсія наукового узагальнення)	1-й рівень	Студент віддає перевагу репродуктивній пізнавальній діяльності. У спеціально організованій навчально-пізнавальній діяльності він використовує метод спроб і помилок або спирається на постійну допомогу викладача. Такий студент не виявляє інтересу до вивчення проблем науки та її історії за межами програми, в умовах роботи дослідницької групи не виявляє ініціативності
	2-й рівень	Студент може використовувати знання в аналогічній ситуації, але не переносить отримані раніше засоби вирішення пізнавальних завдань і проблем стосовно нових ситуацій. Проблеми науки та її історія за межами програми цікавлять його епізодично, в умовах роботи під час аудиторних занять та виконання індивідуальних завдань. Під час роботи над дослідженням у групі студент може формулювати питання, співпрацювати з однокурсниками.

Кінець таблиці.

Критерій та його показники	**Рівні**	**Характеристика**
	3-й рівень	Творча активність студента виявляється в уміннях перетворювати ідеї, переносити методи пізнання у нову ситуацію, у прагненні додатково до програми вивчати матеріал, що відображає історію науки та її сучасні проблеми. Студент може активно здійснювати дослідження в творчій групі, брати участь у роботі науково-практичної конференції як доповідач
	4-й рівень	Творча активність студента виявляється в активному пошуку оригінального, нового способу розв'язання пізнавальної задачі, в умінні самостійного перетворення ідей, способів, алгоритмів, підходів. Стійкий інтерес до історії науки та її проблем студент виявляє на рівні читання додаткових джерел, матеріалів на сайтах Інтернет, у процесі участі в роботі лекторію предметної секції студентського наукового товариства, науково-практичних конференцій, спілкування з науковцями, викладачами, іншими студентами